

GUTHY, Böske (Mrs. Wm. Anthony Davis)
* 1906
+ 1958

Isten veled Budapest

FÉRJHEZ MEGYEK AMERIKÁBA. UTAM A BERGEN-BELSENI HALÁLTÁBOR
TIFUSZBARAKJÁTÓL A NEW-YORKI ORVOSPROFESSZOR KARIKAGYÜRÜJÉIG
IRTA GUTHY BÖSKE

Reggel 9 óra van. Ülök lakásomban, egy leszögelt láda tetején, kinézek az ablakon; a Múzeumkert ködkontyos fái búcsút bölintanak felém. Isten veletek, fák! Isten veled, Múzeumkert! Isten veled, ezüstös budapesti őszi köd! Isten veled, hűtlen szerelmemem, te gyönyörűséges város, Budapest!

Délben 12 órakor indul a vonatom, kezemben a jegy; meg-nézem: Arlberg-expressz Budapest—Buchs—Párizs. S azután tovább: Amsterdam—New-York.

Kezembe hajtom fejemet, körülöttem csupa láda, bőrönd, szétszedett bútorok, temérdek kacat, lom: egy élet tengernyi emléke, megvalósult álma és megálmodott valósága ládába csomagolva, szemétdombra hajtva, ócákások prédája.

Hát szóval utazom. Két nap mulva már a párizsi boulevard-ok sodra ragad majd tova, hangjaival, színeivel és fényeivel, két hét mulva pedig már New-Yorkban leszek, az új világomban és régi álmomban. Most egyedül ülök itt a kifosztott lakásomban, a láda szegletén, két hét mulva egy erős férfi, egy amerikai orvos-tanár fogja majd kezemet — felesége kezét.

Hogyan is történt? Istenem, milyen nehéz elmondani. Ha tudom, hogy valaki hallgatja, amit most gondolok, el sem mondanám. De nem néznek rám, csak a múzeumkerti fák és gyér, csapzott ágaik között a selymesen, opálosan úszó köd néz be ablakomra.

Elmondom hát a múzeumkerti fáknek...

1945 májusában kezdődött. A bergeni-belseni tábor rühes, koszos puccsán feküdtem, csontvázra soványodott, rongyokba burkolt, a tifusz legmagasabb lázában gyötrődő koldusasszony. Tizenötezer halott feküdt körülöttem temetetlenül a földön. A halottak között néha megmozdult egy-egy élő s néha én is kinyitottam láztól eltikkadt számat s vizért könyörögtem. Nem volt, aki adjon. Az agónia közbébe értem. Még egy nap, egy lépés, egy sóhajtas, s túl vagyok rajta.

Ekkor történt a csoda.

Egy angol pap jött a halottak közé, ott járkaít az egymásra tornyosuló holt kezek, lábak, arcok, kifordult

szemek között. A még élőknek egy-egy korty vizet adott, s megáldotta őket. Amikor hozzám ért, felvettem rá félig eszméletlen szememet: vizet! — sóhajtottam. Az angol pap egy korty vizet öntött a rühtől és láztól sódzott számba. Aztán ott hagyott.

Másnap reggel én még mindig éltem és másnap reggel az angol pap két magasrangú katonai orvos társaságában újból meglátogatta a haldoklókat. Megvizsgálták engem is. 42 fokos lázam volt. Ugyszólván semmi remény arra, hogy életben maradjak. Nem is adtak orvosi tanácsot, számba dugtak két szem cukrot és megigazitották alattam a puccsot. Ez volt minden. De az Isten, úgy látszik, csodát akart tenni Bergen-Belsenben egy agonizáló magyar deportálttal.

A következő napon az angol pap ismét felkeresett, megtapogattott: *élek-e még?* Még mindig volt annyi erőm, hogy kinyissam szememet: s akkor a pap mellett egy férfit láttam, egy két méter magas, csodálatosan szép, csillogó uniformisba öltözött magasrangú amerikai katonatisztet. Én egy tépett, piszkos katonaingben kuporgtam vackomon.

— Kicsoda ön? — kérdeztem angolul, alig hallható hangon. — Én egy Rockefeller-orvos vagyok — hangzott a katonatiszt érces szava. — Az amerikai kormány küldött ki egy bizottság élén, hogy a britek segítségére legyek a világtörténelem legpusztítóbb tifuszjárványának leküzdésében. Magán is szeretnék segíteni, asszonyom.

Es nyomban intézkedett. Elkülönítették a halottaktól és a haldoklóktól, egy magyar katonát állítottak mellém, hogy ápoljon, naponta hat esze teát diktáltak belém és orvosságot orvosságra. Három hétig félszemletlen állapotban gyötrődtem azon a vékony pallón, amely a halált az élettől elválasztja, s amelyről egy sóhajnyi rosszabbodástól is lebillen az ember. Az amerikai doktort orvosi lelkismerete hajszolta, mindenkin segíteni próbált, akinek felépülésére hajszálnyi remény volt.

Nap mult nap után, hét hétre, s a harmadik héten már előkapartam puccsomban mélyéből egyetlen vagyonomat: a kis törött fűsűmet s egy tükörcserepet...

Én mondom nektek, múzeumkerti fák, amelyek most csodálkozva és kételkedve rázzátok a novemberi szélben ködkontyotokat, nem a külső, nem a ruha, nem a cífrájkodás kell ahhoz, hogy egy férfi szíve egy nő felé forduljon. Egy életet töltöttem el én abban a tévedésben, amelyben asszonytársaim élnek. Ha egy randevóra mentem, gyorsan kalapot csináltattam, nehogy a férfi ugyanabban a kalapban kétszer találkozzon velem. Új és új partimöket locsoltam mindig magamra, s napjaim egyik legfőbb gondja az volt, hogy külsőmet ápoljam és cífrájkókkal ékesítsem magam. A bergeni-belseni puccsban, a halál közbébe, a tifusz gyötrő lázában megtanultam, hogy őszinteség kell és tisztá érzés ahhoz, hogy egy férfi szíve fellobbanjon. Willy belém szerefelett.

Willy

Amikor olyan állapotba jutottam, hogy lábra tudtam állni, levette magáról ingét és belecavart. Maga mellé ültetett autójában és kivitt a drótok elszörnyszte halálos világából. Az ő életének műve ült mellette az autóban, egy ismeretlen, agyongyötört asszony, akit kiragadott a halál kezéből.

A belségi tábor mellett fekvő Bergen nevű faluba vitt és a polgármester lakásának egyik szobájában helyezett el. Estéről-estére mellettem ült, csodálkozással hallgatta az első európai asszonyt, aki az amerikai irodalomról, az amerikai művészetről, az amerikai történelemről, az amerikai gazdasági élet kérdéseiről beszélt vele. S még nagyobb csodálkozással, elszorult torokkal, fel-felcsapó lélekzettel hallgatta azokat a szörnyűségeket, amelyeket a bergeni-belseni táborban átélt élményeimről meséltem neki.

Őt közben Eisenhower tábornok mellé osztották be a löhadí-

— Isten veled, Budapest! Guthy Böske a Keleti pályaudvaron az Arlberg-expressz kocsjánál, öt perccel az indulás előtt

(Forrás—Nádor felv.)

"Sivárvány" 1946 nov 30

GUTHY, Böske (Mrs. Wm. Anthony Davis)
* 1906
† 1958

szállásra és elutazott. Tizenegy órát tett meg autón, hogy a zsebében hozott italokból kevert cocktailt velem együtt fogyaszthassa el. Akkor már június volt. A doktor meggyógyított, a férfi megbetegedett: a bergeni polgármester rombadólt házában már virágjában állt a szerelem.

Alig volt este, amikor hatalmas, elegáns autók sora ne állt volna a ház előtt, amelyben laktam: Willy elhozta a főhadiszállásról barátait, magasrangú orvosokat, magasrangú katonatiszteteket. A kis falusi ház előtt Eisenhower tábornok vezérkarának tisztjei álltak meg egymásután autóikkal. Elmult június, el július, s aztán...

Willyt, közben a németországi közegészségügyi szolgálat vezetőjévé neveztek ki s később visszarendelték Washingtonba. Magával vitte a bergeni-belseni szörnyűségekről írt cikkeimet, s hamarosan jöttek az amerikai lapok, hasábjaikon írásaimmal. Amikor elutazott, elkísértem őt Brémába. Brémából visszamentem Bergenbe azon az autón, amelyet ő bocsátott rendelkezésemre. Jöttek az amerikai lapok bergeni lakásomra és jöttek a levelek. A brit katonai főparancsnokság közvetítette a Bergenben lakó, volt deportált asszony és a washingtoni orvostanár levelezését.

Lehet, hogy sok rossz riportot írtam az életben, lehet, hogy csak rossz riportokat írtam, de a leveleim — úgy vélem — nagyon jók lehettek. Madame Sevigné levelei sem érthettek el nagyobb hatást,

mint az enyémeik, mert e levelek hatására a távollét nemhogy csökkentette volna, de fokozta a szerelmet.

Egy szép napon Willy sürgönyözött: hajlandó volnék-e feleségül menni hozzá? „Tudom, hogy ez a Te helyzettedben ostobaság volna — írta a sürgönyben, — de engem boldoggá tennél...”

Nem adtam határozott választ. El sem hittem. Az ember néha nem hisz annak, ami éber állapotban történik vele, az álmainak pedig sohasem hisz.

De a levelek egyre-másra jöttek, most már Budapestre s mind-egyik ezzel a szóval zárult: I hope... (remélek). És elküldte a szükséges iratokat, amelyeknek alapján megkaptam mindent: vizumot, útlevelet, kiutazási engedélyt. I hope... — írta minden levelében. S most megyek beteljesíteni reményeit.

Megyek hozzád, életem megmentője, William Anthony Davis, egyetemi orvostanár, New-York Cityben...

Bizony utazom, ti fák. Az idő dél felé jár, mindjárt indulok. Fel-szakadt a ködháló, álmatagon csillan a bányadi őszi nap. Búcsú-zom tőletek, házak, utcák, zugok, emlékek és teljesületlen vágyak, elhervadt remények és ellejtett örömek

Isten veled, drága Budapest!